

3.3. SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

3.3.1. Pravni okvir

Pravni okvir slobode pružanja usluga u Republici Hrvatskoj determiniran je Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske, s jedne strane, i Europskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane u okviru Glave V. Kretanje radnika, poslovni nastan, pružanje usluga, kapital, posebice u Poglavlju II. Poslovni nastan, člancima 48. – 55., te Poglavlju III. Pružanje usluga, člancima 56. – 57.

Za one zemlje koje su već članice Europske zajednice ovaj je isti, pravni okvir slobode pružanja usluga, određen u Trećem dijelu Ugovora o osnivanju Europske zajednice (u nastavku teksta: Ugovor) koji govori o Politici Zajednice, a odnosi se na: Glavu III. Slobodno kretanje osoba, usluga i kapitala, Poglavlje 2. Pravo osnivanja, članak 44. i 47. (bivši članak 54. i 57.), Poglavlje 3. Usluge, članak 52. i 55. (bivši članak 63. i 66.), te Glavu VI. Zajednička pravila o tržišnom natjecanju, oporezivanju i ujednačavanju zakona, Poglavlje 3. Ujednačavanje zakona, članak 94. i 95. (bivši članak 100. i 100a.).

3.3.2. Institucionalni okvir

Hrvatska narodna banka i Ministarstvo financija su institucije u čijoj je nadležnosti područje slobode pružanja usluga u onom dijelu koji se odnosi na banke, štedno-kreditne zadruge i stambene štedionice. Dio koji se odnosi na usluge osiguravajućih društava u nadležnosti je Direkcije za nadzor društava za osiguranje, dok je, u okviru Zakona o tržištu vrijednosnih papira ("Narodne novine", broj 84/02), Zakona o preuzimanju dioničkih društava ("Narodne novine", broj 84/02, 87/02, 120/02), Zakona o investicijskim fondovima ("Narodne novine" broj 107/95, 12/96, 114/01), Zakona o privatizacijskim investicijskim fondovima ("Narodne novine", broj 109/97, 114/01), kao i propisima donesenim temeljem navedenih zakona, Komisija za vrijednosne papire Republike Hrvatske nadležna u području trgovanja vrijednosnim papirima.

S obzirom da područje slobode pružanja usluga obuhvaća ne samo slobodu pružanja financijskih usluga, pod čime se podrazumijevaju usluge u bankarstvu, usluge osiguravajućih društava i društava za trgovanje vrijednosnim papirima, nego i slobodu pružanja ostalih usluga, posebice trgovinskog zastupanja koje je obrađeno u potpoglavlju 3.3.7. i usluga u informatičkom društvu koje su obrađene u potpoglavlju 3.3.8., institucionalni okvir za ovo potpoglavlje obuhvaća nadležnost više različitih institucija.

3.3.3. Financijske usluge

3.3.3.1. Pravni okvir

U okviru svojih nadležnosti, temeljem Zakona o bankama ("Narodne novine", broj 84/02), Hrvatska narodna banka izdaje bankama odobrenje za rad koje sadrži odobrenje za pružanje bankovnih usluga i odobrenje za pružanje ostalih financijskih usluga.

Osnovne bankovne usluge su primanje novčanih depozita i odobravanje kredita i drugih plasmana iz tih sredstava u svoje ime i za svoj račun, kao i izdavanje sredstava plaćanja u obliku elektronskog novca (članak 3. Zakona o bankama).

Ostale financijske usluge (članak 6. stavak 2. Zakona o bankama) su:

- izdavanje garancija ili drugih jamstava;
- factoring;
- financijski najam (leasing);
- kreditiranje, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite i financiranje komercijalnih poslova (uključujući forfeiting);

- trgovanje u svoje ime i za svoj račun ili u svoje ime i za račun klijenta:
  - instrumentima tržišta novca i ostalim prenosivim vrijednosnim papirima;
  - stranim sredstvima plaćanja uključujući mjenjačke poslove;
  - financijskim terminskim ugovorima i opcijama;
  - valutnim i kamatnim instrumentima;
- obavljanje platnog prometa u zemlji i s inozemstvom sukladno posebnim zakonima;
- prikupljanje, izrada analiza i davanje informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih osoba koje samostalno obavljaju djelatnost;
- posredovanje i zastupanje u prodaji polica osiguranja, u skladu sa zakonom koji uređuje osiguranje, posredovanje i zastupanje u osiguranju;
- izdavanje i upravljanje instrumentima plaćanja;
- iznajmljivanje sefova;
- posredovanje pri sklapanju financijskih poslova;
- usluge vezane uz vrijednosne papire, u skladu sa zakonom koji uređuje izdavanje vrijednosnih papira i trgovanje tim papirima;
- upravljanje mirovinskim ili investicijskim fondovima, u skladu sa zakonom koji uređuje mirovinske odnosno investicijske fondove;
- savjetovanje u pogledu strukture kapitala, poslovne strategije i sličnih pitanja kao i pružanje usluga koje se odnose na stjecanje dionica i poslovnih udjela u drugim društvima;
- druge slične usluge koje su navedene u odobrenju za rad banke.

Na temelju Zakona o štedno-kreditnim zadrugama ("Narodne novine", broj 84/02) i ovlaštenja za rad dobivenog od Ministarstva financija, financijske usluge, isključivo svojim zadrugarima, mogu pružati i štedno-kreditne zadruge.

U okviru Zakona o osiguranju ("Narodne novine", broj 9/94, 20/97, 46/97, 116/99, 11/02) i Zakona o posredovanju i zastupanju u osiguranju ("Narodne novine", broj 27/99), društva za osiguranje, osim posredovanja i zastupanja u prodaji polica osiguranja, mogu pružati i određene financijske usluge vezane prije svega na ulaganje u vrijednosne papire, kao i davanje zajmova osiguranicima, vodeći pri tom računa o zakonom propisanoj, strogo određenoj visini sredstava koja se na ovaj način mogu plasirati.

3.3.3.2. Institucionalni okvir

Hrvatska narodna banka je nadležna institucija koja bankama izdaje odobrenja za rad pa time i za pružanje financijskih usluga, dok je Ministarstvo financija Republike Hrvatske nadležno tijelo za izdavanje odobrenja za rad i obavljanje nadzora nad poslovanjem štedno-kreditnih zadruga, te za stambene štedionice kod isplate i korištenja državnih poticajnih sredstava na stambenu štednju. Direkcija za nadzor društava za osiguranje je institucija koja izdaje odobrenja za rad društvima za osiguranje.

3.3.4. Bankarstvo

3.3.4.1. Pravni okvir

U Republici Hrvatskoj ovo je područje uređeno prvenstveno Zakonom o bankama iz 2002. godine ("Narodne novine", broj 84/02), kojim se pridonijelo daljnjem uređenju bankarskog poslovanja u Republici Hrvatskoj prema suvremenim svjetskim i europskim standardima bankarskog poslovanja.

Guverner Hrvatske narodne banke, ministar financija i ministar za Europske integracije potpisali su Izjavu o usklađenosti Zakona o bankama s *acquis communautaire*-om, a kao prilog uz Izjavu, napravljen je usporedni prikazi usklađenosti odredbi propisa EU sa Zakonom o bankama.

Zakonom o bankama uvedena su i pobliže razrađena pitanja koja se odnose na suradnju s ostalim nadzornim tijelima u zemlji i inozemstvu s posebnim naglaskom na suradnju s nadzornim tijelima banaka iz zemalja članica Europske unije; odredbe o nadzoru nad bankama na temelju konsolidiranih financijskih izvješća; pitanja vezana na zaštitu potrošača i zaštitu tržišnog natjecanja unutar bankarskog sektora, te je uveden institut posebne uprave. Ovime se željelo na sveobuhvatan način uređivati poslovanje banaka uz što manji utjecaj Hrvatske narodne banke te prepustiti bankama da posluju slobodno, sukladno tržišnim uvjetima i pravilima bankarske struke.

Zakon o bankama usklađen je sa slijedećim Direktivama Europske unije:

- osnovna Direktiva 2000/12/EC vezana uz započinjanje i obavljanje poslovanja kreditnih institucija. Ova Direktiva je dopunjena Direktivom 2000/28/EC;
- Direktiva 2001/24/EC o sanaciji i likvidaciji kreditnih institucija;
- Direktiva 86/635/EEC o godišnjim i konsolidiranim financijskim izvješćima banaka i ostalih financijskih institucija;
- Direktiva 89/117/EEC koja se odnosi na podružnice stranih banaka;
- Direktiva 93/6/EEC koja uređuje područje adekvatnosti kapitala;
- Direktiva 94/19/EC za područje osiguranja depozita;
- Četvrta Direktiva Vijeća 78/660/EEC na temelju članka 54(3)(g) Ugovora o godišnjim izvješćima određenih tipova društava;
- Sedma Direktiva Vijeća 83/349/EEC na temelju članka 54(3)(g) Ugovora o konsolidiranim izvješćima;
- Direktiva 87/102/EEC za usklađivanje zakona, uredbi i upravnih propisa zemalja članica koje se odnose na potrošačke kredite;
- Osmo Direktiva Vijeća 84/253/EEC na temelju članka 54(3) (g) Ugovora o potvrđivanju osoba odgovornih za obavljanje reviziju računovodstvenih dokumenata.

Pored odredbi navedenih Direktiva korištene su i neke odredbe Direktiva koje se odnose na investicijske fondove, osiguravajuća društva i poslovanje revizijskih tvrtki u onim dijelovima koji se odnose na poslovanje banaka i to su: Direktiva 85/611/EEC, Direktiva 93/22/EEC, Direktiva 93/13/EEC.

Djelomična usklađenost je u dijelu koji se odnosi na obrazloženje vezano za odbijanje zahtjeva za izdavanje odobrenja za pružanje usluga. Naime, Zakon o bankama u članku 37. ne propisuje da odbijanje zahtjeva bude obrazloženo za razliku od Direktive 2000/12/EC koja tu obvezu predviđa člankom 10.

Zakon o bankama pravi razliku između uvjeta pod kojima se osniva i posluje podružnica banke države članice Europske unije i podružnica strane banke na području Republike Hrvatske.

Međutim, potrebno je istaknuti da će se odredbe Zakona koje definiraju poslovanje podružnica i pružanje bankovnih i ostalih financijskih usluga od strane banaka država članica Europske unije početi primjenjivati od dana punopravnog članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji. Do tada se na njih primjenjuju odredbe koje propisuju osnivanje i rad podružnica stranih banaka, a za njih je propisano da strana banka može osnovati podružnicu na području Republike Hrvatske ako od Hrvatske narodne banke dobije odobrenje za rad podružnice.

Nacionalnim programom Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2003. godinu bilo je predviđeno donošenje slijedećih podzakonskih akata na temelju Zakona o bankama:

- donošenje Odluke o adekvatnosti kapitala banaka;
- donošenje Odluke o ograničenju izloženosti banaka valutnom riziku;

- donošenje Odluke o klasifikaciji plasmana i potencijalnih obveza banaka, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- donošenje Odluke o konsolidiranim financijskim izvješćima grupe banaka, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- donošenje Odluke o reviziji financijskih izvješća i poslovnih funkcija banke, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- donošenje Odluke o zaštiti tržnog natjecanja unutar bankarskog sektora, objavljena u Narodnim novinama, broj 48/03;
- donošenje Odluke o primjeni odredaba zakona i drugih propisa iz nadležnosti Hrvatske narodne banke na banke u likvidaciji;
- donošenje Odluke o načinu primjene odredbi Zakona o bankama na podružnicu strane banke.

Od navedenoga, u 2003. godini ostvareno je slijedeće:

- Odluka o adekvatnosti kapitala banaka, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- Odluka o ograničenju izloženosti banaka valutnom riziku, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- Odluka o klasifikaciji plasmana i potencijalnih obveza banaka, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- Odluka o konsolidiranim financijskim izvješćima grupe banaka, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- Odluka o reviziji financijskih izvješća i poslovnih funkcija banke, objavljena u Narodnim novinama, broj 17/03;
- Odluka o zaštiti tržnog natjecanja unutar bankarskog sektora, objavljena u Narodnim novinama, broj 48/03;

Odluka o načinu primjene odredbi Zakona o bankama na podružnicu strane banke, čije donošenje je bilo predviđeno do kraja 2003. godine, nalazi se u procesu izrade. Dosada je izrađen nacrt te Odluke, a samo donošenje se predviđa za II. kvartal 2004. godine.

Za područje bankarstva, osim Zakona o bankama, još je jedan iznimno važan zakon, a to je Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", broj 36/01) iz 2001. godine. Ovim Zakonom uređuje se položaj, poslovi, vlasnički status, ovlaštenja i ustroj Hrvatske narodne banke te njen odnos s Republikom Hrvatskom, poslovnim bankama te međunarodnim institucijama i organizacijama.

Hrvatska narodna banka je središnja banka Republike Hrvatske i u obavljanju svojih poslova je samostalna i neovisna i odgovorna Hrvatskom saboru.

U izradi Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci korištena su iskustva iz rada Europskog sustava centralnih banaka, a u ožujku 2001. godine, prije donošenja samog Zakona, stručnjaci za središnje bankarstvo Europske komisije su dali mišljenje o tadašnjem Prijedlogu Zakona o bankama. Određene primjedbe istaknute u navedenom mišljenju su, s obzirom na stupanj razvoja financijskog sustava i poziciju Republike Hrvatske u procesu približavanja Europskoj uniji, ugrađene su u odredbe Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci.

Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (u nastavku teksta ovog potpoglavlja: Agencija) osnovana je na temelju Zakona o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka ("Narodne novine", broj 44/94, 79/98, 19/99 i 35/00) kao specijalizirana financijska institucija koja osigurava štedne uloge u bankama i štedionicama i provodi postupak sanacije banaka.

Osnivač Agencije je Republika Hrvatska koja jamči za obveze Agencije. Sredstva za poslovanje Agencije čine premije osiguranja što ih banke i štedionice plaćaju za osiguranje štednih uloga te sredstva ostvarena plasiranjem tih sredstava i prihodi što ih Agencija ostvari

svojim poslovanjem. Odredbe ovog Zakona djelomično su u skladu sa Direktivom 94/19/EC o osiguranju depozita.

Zakonom o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak ("Narodne novine", broj 33/92, 76/93 i 108/95) osnovana je Hrvatska banka za obnovu i razvitak (u nastavku teksta ovog potpoglavlja: HBOR) koja prvenstveno obavlja sljedeće poslove:

- kreditiranje projekata obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva;
- kreditiranje obnove i izgradnje stanova i obiteljskih kuća, te objekata infrastrukture;
- kreditiranje izvoznih poslova pravnih i fizičkih osoba sa sjedištem na teritoriju Republike Hrvatske (domaći izvoznici) koji proizlaze iz njihovih izvoznih poslova;
- osiguranje izvoznih poslova od nekomercijalnih rizika.

U izvršenju svojih zadataka HBOR odobrava kredite, daje jamstva, obavlja ulaganja i izdaje police osiguranja za nekomercijalne rizike. Kredite odobrava preko poslovnih banaka i drugih financijskih organizacija, a po odluci Nadzornog odbora može i direktno krajnjim korisnicima.

Kod pisanja ovoga Zakona korištena su njemačka iskustva koja su primijenjena u organizaciji HBOR-a i području njegova djelovanja te je dobivena tehnička i savjetodavna pomoć Kreditanstalt für Wiederaufbau iz Frankfurta.

Zakon o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje ("Narodne novine", broj 109/97 i 76/99) stupio je na snagu 01. siječnja 1998. godine, a danas u Republici Hrvatskoj djeluju četiri stambene štedionice.

Odobrenje za rad stambenih štedionica daje Hrvatska narodna banka uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija. Hrvatska narodna banka odobrava i opće uvjete poslovanja koje su temeljni i obvezni akt kojim se uređuje poslovanje stambenih štedionica.

Temeljni kapital stambenih štedionica uređen je Zakonom o bankama.

Sukladno Zakonu o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje, pod stambenom štednjom se smatra organizirano prikupljanje depozita od domaćih fizičkih i pravnih (samo općine i gradovi) osoba, radi rješavanja stambenih potreba građana odobravanjem stambenih kredita uz državno poticanje ušteđenih sredstava u iznosu od 25% godišnje po stambenom štediši, ali na štedne uloge maksimalno do 5.000,00 HRK.

Kod izrade Zakona kao predložak je korišten austrijski zakon ("Bausparkassengesetz") koji uređuje područje poslovanja stambenih štedionica, a koji je sastavni dio *acquis-a* Europske unije.

Zakonom o štedno-kreditnim zadrugama ("Narodne novine", broj 84/02) iz 2002. godine uređen je status štedno-kreditnih zadruga kao financijskih institucija zadrugara u čijem poslovanju sudjeluju svi zadrugari prema načelu uzajamne pomoći, unaprjeđujući i zaštićujući svoj gospodarski i drugi profesionalni interes. Pri donošenju ovoga Zakona željelo se eliminirati uočene negativnosti, podići razinu profesionalnosti i poslovnosti sustava štedno-kreditnih zadruga.

Odredbe ovoga Zakona usklađene su s Glavom VIII. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica, a u njegovoj izradi su korištene pojedine odredbe iz direktiva Europske unije koje se mogu primijeniti na rad štedno-kreditnih zadruga i njihov nadzor, a to su Direktive 2000/12/EC i 2000/28/EC koje se odnose na započinjanje i obavljanje poslovanja kreditnih institucija.

Sadržaj aktivnosti za 2004. godinu

U 2004. godini do kraja II. kvartala planira se donošenje Zakona o osiguranju štednih uloga koji će biti usklađen sa Direktivom Europskog parlamenta i Vijeća br. 94/19/EC od 30.05.1994. o shemama osiguranja depozita, te nacionalnim zakonodavstvima zemalja Europske unije iz tog područja.

Zbog uočenih pojava primjene različitih načina obračuna kamate, zaštite od lihvarskih kamatnih stopa, te daljnjeg usklađivanja s propisima Europske unije, tijekom 2003. godine izrađen je Prijedlog zakona o kamatama.

Donošenje ovog Zakona planira se do kraja II. kvartala 2004. godine, a u Prijedlog zakonskog teksta uključene su i odredbe koje predstavljaju usklađivanje i primjenu odredbi Direktive Vijeća br. 93/13/EEC od 05.04.1993. o nepoštenim odredbama ugovora o zaštiti potrošača, te iskustva i rješenja iz nacionalnih zakonodavstava Europske unije.

U 2004. godini do kraja II. kvartala također se planira donošenje Odluke o načinu primjene odredbi Zakona o bankama na podružnicu strane banke. Treba napomenuti da se ovdje radi o aktivnosti koja se trebala ostvariti do kraja 2003. godine. Budući da aktivnost nije u potpunosti realizirana sada se za njeno izvršenje planira novi rok.

Za provođenje Zakona o osiguranju štednih uloga i Zakona o kamatama, čije se donošenje predviđa tijekom 2004. godine, neće biti potrebno angažiranje sredstava državnog proračuna.

3.3.4.2. Institucionalni okvir

Nadležna institucija koja izdaje odobrenje za rad banaka i koja vrši nadzor nad njihovim poslovanjem je Hrvatska narodna banka, koja je ujedno i središnja banka u Republici Hrvatskoj. Nadležnosti Hrvatske narodne banke za izdavanje odobrenja i nadzor proizlaze iz Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci i Zakona o bankama.

Funkcija izdavanja odobrenja za rad banaka, unutar Hrvatske narodne banke u nadležnosti je Savjeta Hrvatske narodne banke temeljem prijedloga stručnog radnog tijela osnovanog unutar Hrvatske narodne banke koje stručno obrađuje sve zahtjeve.

Funkcija nadzora banaka organizirana je kroz organizacijski dio Sektora nadzora i kontrole koji je organizacijski podijeljen u tri direkcije sa slijedećim nadležnostima:

- Direkcija za nadzor banaka i štedionica analizom financijskih izvješća - Temeljna funkcija ove Direkcije je permanentna analiza financijskog stanja pojedine banke odnosno štedionice kao i cijelog sustava, a na osnovi primljenih podataka. Te analize predstavljaju putokaz za izravni nadzor i preventivno sredstvo u obliku korektivnih mjera prema određenoj banci.
- Direkcija za izravni nadzor banaka i štedionica - Osnovna funkcija ove direkcije jest izravni nadzor banaka i štedionica, kojom djelatnici HNB-a u samoj banci provjeravaju poslovanje banaka ispitujući da li postoje i primjenjuju se procedure koje osiguravaju točnost i istinitost podataka u poslovnim knjigama banke odnosno štedionice u skladu s propisima te ocjenjuju način upravljanja poslovnim procesima u cilju minimiziranja svih rizika koji mogu proizići iz poslovanja.
- Direkcija za unapređenje nadzora banaka i štedionica - Osnovna funkcija ove direkcije je praćenje primjene i predlaganje bonitetne regulative, izrada i unapređenje internih metodologija rada, te praćenje međunarodnih trendova i suradnja s drugim institucijama.

Ostale nadležnosti Hrvatske narodne banke koje su definirani Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci (članak 4.) jesu:

- utvrđivanje i provođenje monetarne i devizne politike;
- držanje i upravljanje s međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske;
- izdavanje novčanica i kovanica;
- vođenje računa banaka i obavljanje platnog prometa po tim računima, davanje kredita bankama i primanje u depozit sredstava banaka;
- reguliranje, unapređenje i nadziranje platnog sustava;
- obavljanje zakonom utvrđenih poslova za Republiku Hrvatsku;
- donošenje podzakonskih propisa u poslovima u nadležnosti HNB;
- obavljanje ostalih, zakonom utvrđenih poslova.

Hrvatska narodna banka temeljem odredbi članka 57. Zakona o bankama surađuje u postupku nadzora s ostalim nadzornim tijelima odgovornim za nadzor ostalih financijskih institucija u Republici Hrvatskoj. Načela međusobne suradnje nadzornih tijela određuju ministar financija i guverner Hrvatske narodne banke na temelju prethodnog mišljenja nadzornih tijela. Temeljem zaključka Hrvatskog sabora od 12. lipnja 2003. godine prihvaćen je "Program nadzora financijskih institucija i financijskog tržišta na konsolidiranoj osnovi" te je Vlada u obvezi što prije osnovati stalni Odbor za koordinaciju regulacije financijskih usluga. Odbor će biti sastavljan od predstavnika nadzornih institucija - Hrvatske narodne banke, Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske, Direkcije za nadzor društava za osiguranje, Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Agencije za nadzor mirovinskih fondova i Ministarstva financija. Odbor ima zadatak: detaljno razraditi razmjenu podataka i drugih informacija između nadzornih institucija, odrediti koordinatora za nadzor financijskih institucija koje sada podliježu regulaciji koju provodi više nadzornih institucija, te izraditi Pravilnik o radu u kojem bi se naveli ostali zadaci Odbora.

Osim navedenog, u postupku nadzora Hrvatska narodna banka surađuje i s nadzornim tijelima stranih država, kao i s nadzornim tijelima država članica EU, a načela međusobne suradnje utvrđuju se sporazumom između Hrvatske narodne banke i pojedinog nadzornog tijela. Hrvatska narodna banka se nalazi u postupku potpisivanja memoranduma o sporazumijevanju i suradnji (Memorandum of Understanding) sa supervizijama Italije i Austrije, dok je isti već potpisan sa supervizijom Bosne i Hercegovine.

3.3.5. Osiguranje

3.3.5.1. Pravni okvir

Pravni okvir sustava osiguranja u Republici Hrvatskoj definiran je Zakonom o osiguranju ("Narodne novine", broj 9/94, 20/97, 46/97 – pročišćeni tekst, 116/99, 11/02) i Zakonom o posredovanju i zastupanju u osiguranju ("Narodne novine", broj 27/99). Sadržaj navedenom pravnom okviru daju propisi koji uređuju ugovor o osiguranju, prvenstveno Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96).

Postoji još niz propisa koji uređuju određene oblike djelatnosti osiguranja, kao što su Pomorski zakonik – odredbe o pomorskom osiguranju ("Narodne novine", broj 17/94), Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnom prometu – odredbe o ugovoru o osiguranju u zračnom prometu ("Narodne novine", broj 132/98). Navedeni propisi uređuju ugovor o osiguranju u smislu uvjeta, te prava i obveza koje proizlaze iz ugovora o osiguranju.

Zakon o osiguranju je organizaciono-pravni propis koji uređuje uvjete i način obavljanja poslova u društvima koja se bave osiguranjem imovine i osoba, te nadzor nad njihovim poslovanjem. Zakon o osiguranju u svom tekstu definira pojmove poslova osiguranja (članak 2.) i drugih poslova osiguranja (članak 3.), pravne oblike društava koja obavljaju poslove osiguranja i reosiguranja, kao i načela njihovog poslovanja.

Odredbe koje propisuju materiju nadzora nad poslovanjem društava za osiguranje uređuju obavljanje poslova nadzora, te njihova načela kroz osnivanje nadzorne institucije. Zakonom o osiguranju uređeno je područje obveznih osiguranja u cestovnom, pomorskom i zračnom prometu. Odrednicama Zakona o osiguranju uređeno je osnivanje i poslovanje nacionalnog ureda za osiguranje koji predstavlja hrvatska društva za osiguranje u međunarodnim institucijama osiguranja. Navedenom uredu povjerena je i uloga vođenja Garancijskog fonda za isplatu određenih šteta iz područja obveznih osiguranja.

Kod pisanja ovoga Zakona kao predložak korišten je njemački zakon o osiguranju koji je dio *acquis-a* Europske unije, a sam Zakon je djelomično usklađen sa pojedinim odredbama iz Direktiva Europske unije koje određuju područja: životnog, neživotnog i auto-osiguranja.

Neke od tih Direktiva jesu:

- Prva Direktiva Vijeća 73/239/EEC o usklađivanju zakona i upravnih propisa na području obavljanja djelatnosti direktnog neživotnog osiguranja;
- Direktiva Vijeća 91/674/EEC o završnom računu i konsolidiranom računu osiguravajućih društava;
- Direktiva Vijeća 92/96/EEC o usklađivanju zakona, uredbi i upravnih propisa na području direktnog životnog osiguranja koja donosi izmjene Direktiva 79/267/EEC i 90/619/EEC.

Imovina i osobe osiguravaju se kod društava koja imaju sjedište u Republici Hrvatskoj i podružnica stranih društava za osiguranje. Vlada Republike Hrvatske propisuje koja se imovina i osobe i uz koje uvjete mogu osigurati ili su-osigurati kod stranog osiguratelja.

Iznimno, Zakonom o osiguranju propisane su neke skupine osiguranja kao obvezne, i to osiguranja rizika koji ugrožavaju veće skupine osoba ili imovine, odnosno osiguranje od odgovornosti osoba. Kod obveznih osiguranja propisanih Zakonom o osiguranju, sukladno odredbama samog Zakona minimalne visine osiguranih svota utvrđuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Direkcije za nadzor društva za osiguranje. Prema Direktivama Europske unije premije osiguranja od auto-odgovornosti formiraju se slobodno, ovisno od tehničkog rezultata ove skupine osiguranja. Zakon o osiguranju propisuje da iznose premije osiguranja određuju društva za osiguranje kao članovi Hrvatskog ureda za osiguranje donošenjem Temelnog premijskog sustava, na koji suglasnost daje Direkcija za nadzor društava za osiguranje.

Zakon o posredovanju i zastupanju u osiguranju uređuje poslove posredovanja i zastupanja u osiguranju, uvjete za obavljanje tih poslova, te nadzor nad njihovim obavljanjem. Odredbama navedenoga Zakona definirani su poslovi posredovanja i zastupanja u osiguranju, pravni uvjeti za obavljanje navedenih poslova. Prema Zakonu o posredovanju i zastupanju u osiguranju, poslove posredovanja u osiguranju mogu kao jedinu djelatnost obavljati samo trgovačka društva osnovana kao dionička društva ili društva s ograničenom odgovornošću sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, te podružnice stranih društava za posredovanje u osiguranju u Republici Hrvatskoj. Poslove zastupanja u osiguranju mogu kao jedinu djelatnost obavljati trgovačka društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, fizičke osobe - poduzetnici, te podružnice stranih društava za zastupanje u osiguranju sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Zakon ne pravi nikakvu razliku s obzirom na osobu osnivača.

Područje osiguranja djelomično je obrađeno i u potpoglavlju 3.4.1.2. Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu.

Sadržaj aktivnosti za 2004. godinu

Tijekom 2004. godine predviđena je izrada Nacrta prijedloga Zakona o osiguranju koji će se izraditi sukladno odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, propisima Europske

unije koje uređuju područje osiguranja, te rješenjima iz nacionalnih zakonodavstava zemalja Europske unije.

Obzirom na dosadašnju razinu usklađenosti postojećeg Zakona o osiguranju s propisima Europske unije, izrada novog zakona predstavlja značajan korak u usklađivanju s propisima Europske unije koje uređuju ovo područje.

Novim Zakonom o osiguranju izvršiti će se usklađivanje s direktivama Europske unije iz područja životnog, ne-životnog osiguranja, osiguranja motornih vozila, nadzora društava za osiguranje, godišnjim financijskim izvješćima društava za osiguranje i drugim područjima osiguranja, čime se planira postići vrlo visok stupanj usklađenosti našeg Zakona o osiguranju s propisima Europske unije.

3.3.5.2. Institucionalni okvir

Temeljem odredbi Zakona o osiguranju osnovana je Direkcija za nadzor društava za osiguranje i Hrvatski ured za osiguranje.

Direkcija za nadzor društava za osiguranje obavlja poslove izdavanja odobrenja za rad društava za osiguranje, izdavanja suglasnosti za imenovanje uprave društava za osiguranje, te izdavanja suglasnosti za poslovne akte društava. Direkcija za nadzor društava za osiguranje propisuje mjerila za financijsko poslovanje društava, utvrđuje vrste osiguranja i raspoređivanje rizika u skupine i vrste osiguranja. Osnovna uloga Direkcije je provođenje nadzora nad poslovanjem društava za osiguranje u cilju zaštite interesa ugovaratelja osiguranja, odnosno osiguranika. Osnovni ciljevi provođenja nadzora su: kontrola zakonitosti poslovanja društava za osiguranje, praćenje poslovanja društava za osiguranje temeljem financijskih izvješća, nadzor nad ulaganjem sredstava osiguravatelja, te otkrivanje osiguravatelja koji su u financijskim poteškoćama.

Prema Zakonu o osiguranju sredstva za pokriće troškova financiranja Direkcije u visini 10% osiguravaju se u Državnom proračunu, a 90% sredstava izdvajaju društava za osiguranje. Direkcija za nadzor u dosadašnjem pokriću troškova nije koristila sredstva iz Državnog proračuna, te ona nisu predviđena niti za 2004. godinu.

Poslovanje i ustroj Hrvatskog ureda za osiguranje, koji je osnovan temeljem Zakona o osiguranju, uređeno je Statutom. Poslove Hrvatskog ureda za osiguranje možemo definirati kao poslove predstavljanja društava za osiguranje u međunarodnom institucijama, zaštita žrtava prometa, rješavanje inozemnih šteta i upravljanje garancijskom fondom.

Plan provedbe SSP-a

Kako su uočeni problemi u nedovoljnoj koordinaciji svih nadzornih tijela u području financijskog sektora, a u koje se ubraja i Direkcija za nadzor društava za osiguranje, kroz Odbor za koordinaciju nadzora financijskih institucija i financijskog tržišta planira se poboljšanje suradnje i koordinacije nadzornih institucija, a time i kvalitetniji nadzor na ovom području.

3.3.6. Vrijednosni papiri

3.3.6.1. Pravni okvir

Osnovni zakon koji uređuje područje vrijednosnih papira je Zakon o tržištu vrijednosnih papira (Narodne novine, broj 84/02) iz 2002. godine.

Sadržaj ovoga Zakona odnosi se na uređenje ponude vrijednosnih papira, uvjete usluga prodaje i kupnje vrijednosnih papira, poslovanje burzi i uređenih javnih tržišta, poslovanje Središnje depozitarne agencije, kao i prava, obveze i odgovornosti izdavatelja i investitora,

pravnih osoba i podružnica stranih pravnih osoba koje obavljaju investicijske usluge i komplementarne investicijske usluge u Republici Hrvatskoj, te zadatke, raspon značenja i postupke Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske (u nastavku teksta ovog potpoglavlja: Komisija). Strani investicijski fondovi da bi mogli djelovati u Republici Hrvatskoj moraju osnovati društvo i fond sukladno Zakonu o investicijskim fondovima uz dozvolu Komisije.

U izradi ovoga Zakona korištene su odredbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju iz Glava V., IV. i VIII. te slijedeće Direktive Europske unije koje uređuju područje vrijednosnih papira, a s kojima je ovaj Zakon djelomično usklađen:

- Direktiva 93/22/EEC o investicijskim uslugama na području vrijednosnih papira;
- Direktiva 93/6/EEC za adekvatnost kapitala investicijskih poduzeća i kreditnih institucija;
- Direktiva 89/592/EEC o usklađivanju propisa o zloporabi povlaštenih informacija u trgovanju vrijednosnim papirima;
- Direktiva 2001/34/EC o primanju vrijednosnih papira na službene burzovne liste i o podacima o tim vrijednosnim papirima koji se moraju objaviti;
- Direktiva 90/434/EEC o zajedničkom sustavu oporezivanja koji se primjenjuje na spajanje, podjelu, prijenos imovine i zamjenu dionica u trgovačkim društvima iz različitih država članica.

Drugi važan zakon koji uređuje područje vrijednosnih papira je Zakon o preuzimanju dioničkih društava (Narodne novine, broj 84/02 i 87/02 i 120/02) iz 2002. godine. Ovaj Zakon definira uvjete i postupke kod stjecanja dionica iznad određenog iznosa, zajedničko djelovanje pravnih i fizičkih osoba u cilju zaštite interesa dioničara, sankcije u slučaju neobjavlivanja ponuda za preuzimanje, te uvođenje pojma konkurentске ponude čime se daje mogućnost da svaka pravna ili fizička osoba u vrijeme trajanja osnovne ponude za preuzimanje podnese konkurentsku ponudu.

Ovaj je Zakon izrađen prema odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju iz Glave V., IV. i VIII., te su slijedene glavne zamisli iz Prijedloga za 13. Direktivu o trgovačkim društvima (COM (2002) 0534) koja se odnosi na javne ponude o preuzimanju. Slijedom toga možemo reći da je Republika Hrvatska u ovom području u određenoj mjeri unaprijed postavila svoja zakonska rješenja sukladno navedenom prijedlogu.

Investicijski fondovi u Republici Hrvatskoj osnivaju se u skladu sa Zakonom o investicijskim fondovima ("Narodne novine", broj 107/95, 12/96 i 114/01). Sukladno odredbama ovoga Zakona, Komisija izdaje odobrenja za rad fondovima koji se osnivaju isključivo radi javnog prikupljanja novčanih i imovinskih sredstava javnom prodajom, odnosno izdavanjem dokumenta o udjelu u fondu ili dionica, čija se sredstva, uz primjereno uvažavanje načela sigurnosti, profitabilnosti, likvidnosti i razdiobe rizika, ulažu u prenosive vrijednosne papire i/ili nekretnine te u depozite u financijskim institucijama. Investicijskim fondom na temelju statuta fonda i Zakona upravlja društvo za upravljanje fondovima.

Zakon o privatizacijskim investicijskim fondovima ("Narodne novine", broj 109/97 i 114/01) uređuje način osnivanja i poslovanja privatizacijskih investicijskih fondova, financiranje troškova njihova upravljanja, obvezu stalne ponude dionica iznad 25% odnosno 10% kapitala, ograničenja ulaganja sredstava, obvezu trgovanja dionicama privatizacijskih investicijskih fondova na burzi ili uređenom javnom tržištu, te postupak povlačenja odobrenja za poslovanje društvima za upravljanje od strane Komisije. S obzirom na činjenicu da je ovaj Zakon imao vremensko ograničenje važenja, što znači da se primjenjivao dok se i zadnji privatizacijski investicijski ne pretvori u zatvoreni investicijski fond, možemo reći da je ovaj Zakon eventualno samo primjenjuje u službi pojedinih sporova koji se vode pred Upravnim sudom Republike Hrvatske, općinskim i drugim sudovima.

Područje vrijednosnih papira djelomično je obrađeno i u potpoglavlju 3.4.1.3. Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu.

3.3.6.2. Institucionalni okvir

Ustrojstvo i djelokrug Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske propisano je Zakonom o tržištu vrijednosnih papira. Komisija je pravna osoba s javnim ovlastima koja samostalno i neovisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti određenih Zakonom, za što odgovara Hrvatskom saboru. Unutarnje ustrojstvo i poslovanje Komisije uređeni su Statutom, na koji suglasnost daje Vlada Republike Hrvatske. Komisija se sastoji od pet članova, od kojih je jedan predsjednik Komisije. Komisija je dužna jednom godišnje za proteklu kalendarsku godinu podnijeti Vladi Republike Hrvatske i Hrvatskom saboru izvješće o svom radu i o stanju na tržištu vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj.

Djelokrug rada i nadležnosti Komisije jesu:

1. Donosi propise o provedbi ovog i drugih zakona kada je zakonom za to ovlaštena;
2. Nadgleda poštivanje pravila uobičajene trgovine i lojalne utakmice u trgovini vrijednosnim papirima;
3. Obavlja nadzor poslovanja burzi, uređenih javnih tržišta, ovlaštenih društava, izdavatelja vrijednosnih papira, investicijskih i privatizacijskih investicijskih fondova, društva za upravljanje investicijskim i privatizacijskim investicijskim fondovima, brokera, investicijskih savjetnika, institucionalnih ulagača, središnje depozitarne agencije, sukladno ovom Zakonu, Zakonu o postupku preuzimanju dioničkih društava, Zakonu o investicijskim fondovima, Zakonu o privatizacijskim investicijskim fondovima, propisa donesenim temeljem navedenih zakona, kao i drugih zakonskih propisa koji uređuju predmetnu materiju;
4. Nalaže mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti;
5. Izdaje i oduzima dozvole, odobrenja i suglasnosti kada je za to ovlaštena zakonom;
6. Organizira, poduzima i nadgleda mjere kojima se osigurava učinkovito funkcioniranje tržišta vrijednosnih papira i zaštitu ulagača;
7. Vodi knjige i registre u skladu sa odredbama ovoga Zakona;
8. Pokreće inicijativu za donošenje zakona i drugih propisa iz područja izdavanja vrijednosnih papira i trgovanja vrijednosnim papirima, primjedbe i prijedloge zakona i drugih propisa iz ovog područja, sudjeluje u pripremanju drugih zakona i propisa koji su od interesa za sudionike tržišta vrijednosnih papira, informira javnost o načelima na kojima djeluje tržište vrijednosnih papira;
9. Propisuje obvezni sadržaj informacija koje su izdavatelji prilikom izdavanja vrijednosnih papira javnom ponudom dužni objaviti;
10. Propisuje opće uvjete koje moraju zadovoljiti svi koji se profesionalno bave trgovanjem vrijednosnim papirima;
11. Poduzima ostale mjere i obavlja druge poslove u skladu sa zakonskim ovlaštenjima;
12. Daje mišljenja u svezi provedbe ovoga Zakona, Zakona o preuzimanju dioničkih društava, Zakona o investicijskim fondovima, Zakona o privatizacijskim investicijskim fondovima, kao i propisima donesenim temeljem navedenih zakona, a na zahtjev stranaka u postupku, ili osoba koje dokažu svoj pravni interes.

Komisija se financira iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske i vlastitih prihoda od naknada koje Komisija naplaćuje. Prihodi od administrativnih pristojbi koje Komisija naplaćuje prihod su Državnog proračuna Republike Hrvatske. U Državnom proračunu Republike Hrvatske svake se proračunske godine osiguravaju sredstva za zapošljavanje, rad i obrazovanje, te ispunjenje tehničkih i drugih uvjeta neophodnih za rad Komisije. Za obveze Komisije odgovara Republika Hrvatska.

Plan provedbe SSP-a

U cjelokupnom financijskom sektoru Komisija nadzire poslovanje burzi, uređenih javnih tržišta, ovlaštenih društava, izdavatelja vrijednosnih papira, investicijskih i privatizacijskih investicijskih fondova, društava za upravljanje investicijskim i privatizacijskim investicijskim fondovima, brokera, investicijskih savjetnika, institucionalnih ulagača, te Središnje depozitarne agencije.

U određenoj mjeri primijećeni su problemi u nedovoljnoj koordinaciji svih nadzornih tijela u području financijskog sektora, a u koje se ubraja i Komisija, pa se tijekom 2004. godine planira nastavak rada na jačanju kvalitete nadzora na ovom području kroz Odbor za koordinaciju nadzora financijskih institucija i financijskog tržišta.

Također s obzirom na važnost ali i na nedovoljno razvijeno tržište kapitala u Republici Hrvatskoj, a u cilju daljnjeg sveobuhvatnog promicanja istog, u sljedećoj godini je potrebno definirati mjere koje će promicati njegov daljnji razvoj. Definiranje mjera potrebno je izraditi u suradnji sa svim relevantnim institucijama koje su zadužene za nadzor financijskih institucija i financijskog tržišta.

Redni broj	Mjera	Rok provedbe	Nositelji
	- definirati mjere s ciljem promicanja razvoja tržišta kapitala u RH.	12/2004	MFIN HNB

3.3.7. Trgovinsko zastupanje

3.3.7.1. Pravni okvir

Područje trgovinskog zastupanja uređeno je prvenstveno odredbama Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/1991, 73/1991, 111/1993, 3/1994, 107/1995, 7/1996, 91/1996, 112/1999 i 88/2001), u člancima 790-812. Navedene odredbe Zakona o obveznim odnosima nisu izmijenjene od 1978. godine. Usprkos činjenici da predmetne odredbe Zakona nisu mijenjane, iste su u većoj mjeri usklađene s odredbama Direktive 86/653/EEZ o trgovinskim zastupnicima, iako su odredbe Zakona nešto općenitije naravi od odredbi citirane Direktive.

Odredbe Zakona o obveznim odnosima koje se odnose na definiciju pojma trgovačkog zastupanja su, kao i odredbe o pravima i obvezama stranaka, sukladne odredbama gore navedene Direktive 86/653/EEZ.

Odredbe Zakona o obveznim odnosima koje se odnose na pravo na nagradu i proviziju, te naknadu štete, temeljene na istim načelima kao i odredbe Direktive 86/653/EEZ, ostavljaju mjesta slobodnom tumačenju, te će ih biti potrebno detaljnije urediti.

3.3.7.2. Institucionalni okvir

Područje trgovinskog zastupanja spada u krug nadležnosti nekoliko tijela državne uprave. S jedne strane ovo područje je u nadležnosti Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva a s druge strane je u nadležnosti Ministarstva pravosuđa, Uprave za građansko pravo.

3.3.8. Usluge u informatičkom društvu

3.3.8.1. Pravni okvir

Pravni okvir kojim se omogućuje djelovanje sustava pružanja usluga informacijskog društva određen je donošenjem Zakona o elektroničkoj trgovini ("Narodne novine", broj 173/03), koji se sustavno povezuje s pravnim okvirom Zakona o zaštiti osobnih podataka ("Narodne novine", broj 103/03), Zakona o telekomunikacijama ("Narodne novine", broj 122/03, 158/03) i Zakona o elektroničkom potpisu ("Narodne novine", broj 10/02).

Sustav propisa kojima se uređuju usluge u informatičkom društvu u Republici Hrvatskoj, pored gore navedenih zakona, upotpunjen je ratifikacijom Konvenciju o kibernetičkom kriminalu ("Narodne novine, Međunarodni ugovori", broj 9/02) od strane Hrvatskog sabora, čime je Republika Hrvatska napravila još jedan korak u zaštiti tajnosti, cjelovitosti i dostupnosti računalnih sustava, mreža i računalnih podataka.

Gore navedeni zakonski propisi, kao i Konvencija o kibernetičkom kriminalu, koji predstavljaju pravni okvir sustava pružanja usluga informacijskog društva detaljnije su obrađeni u potpoglavlju 3.19. Telekomunikacije i informacijska tehnologija, Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu.

3.3.8.2. Institucionalni okvir

Institucionalni okvir područja pružanja usluga u informatičkom društvu pruža nekoliko nadležnih ministarstva.

Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija ("Narodne novine", broj 48/99, 15/00, 20/00), u nadležnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske stavljeno je: planiranje, usklađivanje i provođenje razvitka informatičke djelatnosti i njezino povezivanje u cjeloviti informacijski sustav u Republici Hrvatskoj i informatizaciju tijela državne uprave.

Osim navedenog ministarstva, institucionalni okvir područja pružanja usluga u informatičkom društvu pružaju i Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka Republike Hrvatske sa posebno ustrojenom Upravom pošte i telekomunikacija kao osnovnom informatičkom infrastrukturom i posebno ustrojenim Odjelom za razvoj informacijskog društva.

U okviru Uprave za poticanje ulaganja Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske, pripremaju se nacrti prijedloga zakona i drugih propisa iz područja informacijskog društva koje se odnose na primjenu u gospodarstvu Republike Hrvatske.

Uprava za poslove opće uprave Ministarstva pravosuđa priprema i izrađuje nove propise o uredskom poslovanju u cilju prilagodbe sustava uredskog poslovanja potrebama elektroničke uprave, sukladno odgovarajućim propisima Europske unije.

Institucionalni okvir za pružanje usluga u informacijskom društvu, te unutarnje ustrojstvo nadležnih tijela, detaljnije je obrađen u potpoglavlju 3.19. Telekomunikacije i informacijska tehnologija, Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu

Plan provedbe SSP-a

U cilju intenziviranja djelovanja sustava pružanja usluga informacijskog društva nužno je izvršiti dodatne napore kroz sustav Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva i Hrvatske gospodarske komore u cilju promicanja i edukacije o osnovnim pojavnim oblicima

usluga informacijskog društva, o osnovnim načelima na kojima se temelji pružanje tih usluga te pravima korisnika usluga informacijskog društva. Također će biti nužno stvoriti sigurnosni mehanizam nadzora i kontrole, kako kvalitete pružanja usluga informacijskog društva, tako i pridružene zahtjeve zaštite osobnih podataka, kao i zaštite subjekata u smislu tržišnog natjecanja.

Za brže širenje upotrebe informacijskih tehnologija u svim segmentima društva nužno je osigurati učinkovite mehanizme za ostvarivanje sigurnosti i pouzdanosti računalnih mreža, identifikacije i autorizacije korisnika, zaštite računala i mreže od neovlaštenog pristupa i računalnih virusa, te neželjenih komunikacijskih priopćenja.

Mjere plana provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju za 2004. godinu detaljnije su obrađeni u potpoglavlju 3.19. Telekomunikacije i informacijska tehnologija, Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu.

3.3.9. Investicijske usluge

3.3.9.1. Pravni okvir

U Republici Hrvatskoj investicijske usluge pružaju trgovačka društva u okviru bankarskog sektora, te društva i institucije koje djeluju na tržištu kapitala.

Pravni okvir u kojem djeluju društva uređen je zakonskim propisima za svaku vrstu djelatnosti. To su prije svega Zakon o tržištu vrijednosnih papira ("Narodne novine", broj 84/02), Zakon o investicijskim fondovima ("Narodne novine", broj 107/95, 12/96 i 114/01), Zakon o privatizacijskim investicijskim fondovima ("Narodne novine", broj 109/97 i 114/01), Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima ("Narodne novine", broj 49/99, 63/00, 103/03), kao i Zakon o bankama ("Narodne novine", broj 84/02) i Zakon o deviznom poslovanju ("Narodne novine", broj 96/03).

Načelno, zakoni uređuju ravnopravni položaj svih ulagatelja bez obzira da li se radi o domaćem ili stranom ulagatelju, rezidentu ili nerezidentu, dok su podzakonskim aktima, u okviru svakog zakona posebice, precizno utvrđena eventualna ograničenja, jednom u odnosu na domaće ulagatelje, drugi put u odnosu na strane ulagatelje. Pravno se ne može govoriti o slobodnom tijeku kapitala za sve, niti o jednakom načinu na koji se pojedine usluge pružaju ulagateljima s obzirom na njihov status rezidenta odnosno nerezidenta.

3.3.9.2. Institucionalni okvir

Institucija nadležna za donošenje većine zakona iz ovog područja je Ministarstvo financija Republike Hrvatske, dok je za podzakonske akte nadležnost podijeljena između Hrvatske narodne banke za dio koji je vezan uz Zakon o bankama i Zakon o deviznom poslovanju, te Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske vezano uz Zakon o tržištu vrijednosnih papira i Zakon o investicijskim fondovima, odnosno Agencije za nadzor mirovinskih fondova (dalje u tekstu ovog potpoglavlja: HAGENA) vezano uz Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Jednako tako i nadzor nad sudionicima na tržištu kapitala podijeljen je između Hrvatske narodne banke, Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske i HAGENE, a nadzor se, jednim dijelom, preklapa između više nadzornih tijela.

Infrastruktura pružatelja investicijskih usluga uobičajena je za srednje razvijena tržišta kapitala. Može se čak i ustvrditi da je bolja nego što bi se moglo očekivati s obzirom na opseg usluga koji se očituje u vrijednosti zaključenih poslova.

Burze, ovlaštena društva za trgovanje vrijednosnim papirima, društva za upravljanje investicijskim fondovima i Središnja depozitarna agencija pružaju usluge na način propisan zakonima koji uređuju ovo područje. To su trgovanje vrijednosnim papirima na burzama,

upravljanje portfeljem vrijednosnih papira za račun nalagodavatelja, poslovi agenta izdanja i pokrovitelja izdanja za nove emisije vrijednosnih papira, investicijsko savjetovanje, te poslovi skrbništva. Skrbništvo je odlukama Hrvatske narodne banke određeno kao obvezno za ulaganje nerezidenata u vrijednosne papire, ako se ne radi o izravnim ulaganjima.

Osnovni preduvjet za osnivanje investicijskog fonda u Republici Hrvatskoj je osnivanje Društva za upravljanje investicijskim fondovima, koje se osniva kao trgovačko društvo u smislu Zakona o trgovačkim društvima i to kao dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću. Jedno društvo može upravljati s više investicijskih fondova. Društvo dobiva odobrenje za rad od Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske, a dužno je poslovati isključivo u interesu vlasnika udjela ili dioničara fonda.

Investicijski fondovi mogu biti otvoreni i zatvoreni, a na hrvatskom tržištu kapitala djeluje preko trideset investicijskih fondova od kojih je većina otvorenog tipa. Zakonski su propisana brojna ograničenja u pogledu ulaganja fondova da bi se osigurala disperzija ulaganja i smanjio rizik. Ograničenja se odnose na vrste vrijednosnih papira u koje fondovi mogu ulagati, opsega ulaganja, tržišta na kojima mogu kupovati vrijednosne papire, pa sve do toga tko može kupiti udjele u fondu i u kojem postotku.

Središnja depozitarna agencija je institucija u kojoj su pohranjeni gotovo svi nematerijalizirani vrijednosni papiri i kroz koju se obavlja prijeboj i namira svih pravnih poslova zaključenih na tržištu za nematerijalizirane vrijednosne papire (bilo na burzi ili izvan burze) koji su u pohrani u Agenciji. Zakon je odredio da se tek upisom vrijednosnog papira na računu vrijednosnih papira u Agenciji stječe njegovo vlasništvo.

Plan provedbe SSP-a

U narednoj 2004. godini za daljnji razvoj usluga tržišta kapitala Središnja depozitarna agencija treba raditi na usuglašavanju pravnog sustava Republike Hrvatske sa pravnom regulativom EU, posebno u dijelu koji se odnosi na skraćivanje roka namire sa T+4 na T+3.

U tom smislu potrebno promijeniti status Središnje depozitarne agencije kod Hrvatske narodne banke u pogledu pristupa Hrvatskom sustavu velikih plaćanja (HSVP).

Daljnjem razvoju tržišta kapitala doprinijelo bi i prihvaćanje kratkoročnih vrijednosnih papira koje izdaje Ministarstvo financija Republike Hrvatske (trezorskih zapisa), u pohranu u sustav Središnje depozitarne agencije, za što je još jedino potrebna suglasnost Ministarstva financija.

No najviše bi daljnjem razvoju doprinijelo daljnje prihvaćanje prakse razvijenih tržišta kapitala i primjena svjetskih standarda koji snažno određuju praksu na globaliziranom tržištu.

Osnovna infrastruktura u pogledu tehnoloških rješenja nije tome prepreka, jer s njom sudionici tržišta kapitala koji pružaju investicijske usluge ulagateljima na domaćem tržištu već raspoložu.

3.3.10. Poslovni nastan

3.3.10.1. Pravni okvir

Područje poslovnog nastana, na način kako je ovo područje definirano Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica, u odredbama Glave V., Poglavlja II., člancima 48-55 Sporazuma, u Republici Hrvatskoj je sadržano u nekoliko različitih zakonskih propisa. Odredbe o poslovnom nastanu sadržane su prvenstveno u Zakonu o trgovačkim društvima ("Narodne novine", broj 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003), ali i drugim zakonskim propisima.

Mogućnost zapošljavanja državljana članica Europske unije i državljana Republike Hrvatske u trgovačkim društvima Zajednice, ili hrvatskim trgovačkim društvima osnovanim na teritoriju RH, ili Zajednice, definirana je člankom 54. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Odredbe se odnose i na zapošljavanje preko trgovačkih društava kćeri i podružnica trgovačkih društava i to u prvom redu na zaposlenike-državljanke neke od zemalja članica Europske unije i državljanke Republike Hrvatske, te na ključno osoblje trgovačkih društava.

Pitanje reguliranja radnih i poslovnih dozvola za strane državljane propisano je Zakonom o strancima ("Narodne novine", broj 109/2003), s time da spomenute dozvole nisu uvjet za osnivanje i registraciju trgovačkog društva. Zakon o strancima određuje niz izuzetaka od potrebe za izdavanjem radne i poslovne dozvole (članak 95. Zakona).

Pitanje ulaska i zapošljavanja stranaca u Republici Hrvatskoj u ovom trenutku je regulirano Zakonom o kretanju i boravku stranaca ("Narodne novine", broj 53/1991, 22/1992) i Zakonom o zapošljavanju stranaca ("Narodne novine", broj 19/1992, 33/1992, 89/1992, 52/1994).

Gore navedene zakone će u dijelu koji se odnosi na ova pitanja, zamijeniti Zakon o strancima. Ovaj Zakon je usvojen u Hrvatskom saboru 02. srpnja 2003. godine, a primjenjivati će se od 01. siječnja 2004. godine, kada i prestaju važiti odredbe gore navedenih Zakona o kretanju i boravku stranaca i Zakona o zapošljavanju stranaca.

Zakon o kretanju i boravku stranaca i Zakon o zapošljavanju stranaca, koji se primjenjuju do 01.01.2004., ne reguliraju posebno pitanje ulaska i zapošljavanja stranih državljana kao "ključnog osoblja" u smislu definicije "ključnog osoblja" koja je sadržana u članku 54. stavak 2. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Iz toga proizlazi da je navedenim zakonima pitanje ulaska i zapošljavanja stranaca riješeno jedinstveno bez obzira na njihovo državljanstvo i vrstu posla koje bi obavljali u Republici Hrvatskoj.

Novi Zakon o strancima, po prvi put regulira pitanje zapošljavanja "ključnog osoblja" u smislu definicije iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. U člancima 85. i 87. navedenog zakona predviđeno je da "ključno osoblje" u trgovačkim društvima i predstavništvima stranih trgovačkih društava iz trećih zemalja može raditi u Republici Hrvatskoj na temelju radne, ili poslovne dozvole. Člankom 95. istog zakona predviđeno je, za razliku od toga, da "ključno osoblje" trgovačkih društava koje je definirano Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju može raditi u Republici Hrvatskoj bez posebne radne dozvole.

"Ključno osoblje" trgovačkih društava koje je definirano Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, iako ne mora imati radnu dozvolu, mora imati reguliran privremeni boravak, sukladno odredbama Zakona o strancima.

U odnosu na odredbe Rezolucije Vijeća Europe o ograničenju pristupa državljana trećih zemalja teritoriju država članica radi zapošljavanja od 20.06.1994. koje se odnose na "ključno osoblje" trećih zemalja, odredbe Zakona o strancima predviđaju sljedeće:

- Zakon kao i Rezolucija propisuju da državljani trećih zemalja ne mogu započeti radom bez valjane radne dozvole;
- za razliku od odredbe navedene Rezolucije, Zakon o strancima predviđa kraći rok trajanja prve radne dozvole, u trajanju od dvije godine;
- Zakon o strancima kao i spomenuta Rezolucija predviđa mogućnost produljenja roka trajanja radne dozvole.

Pitanja relevantna za osnivanje trgovačkih društava, zastupanje, te pravo članstva u upravi i nadzornom odboru trgovačkih društava regulirana su prije svega Zakonom o trgovačkim društvima, dok je postupak osnivanja trgovačkih društava reguliran i Zakonom o sudskom registru.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima koji je usvojen 2003. godine, ne mijenja bitno odredbe koje se odnose na poslovni nastan. Pod uvjetima propisanim zakonom, s domaćim osobama su u poslovanju na području Republike Hrvatske izjednačena inozemna trgovačka društva i trgovci pojedinci.

Poslovni nastan društava kćeri, odnosno pravo započinjanja gospodarskih djelatnosti osnivanjem društava kćeri reguliran je odredbama Zakona o trgovačkim društvima.

Strano trgovačko društvo koje želi u Republici Hrvatskoj započeti obavljanje gospodarske djelatnosti, mora osnovati podružnicu odnosno društvo kćer. Zakon o trgovačkim društvima ne poznaje nikakva dodatna ograničenja u smislu slobode osnivanja društava kćeri i pružanja usluga na području Republike Hrvatske i ne pravi razliku u tretmanu poslovnog nastana društava kćeri trećih zemalja i država članica Europske unije.

Sudskom registru trgovačkog suda je za osnivanje podružnice potrebno u izvorniku i ovjerenom prijevodu na hrvatski jezik, dostaviti sljedeće dokumente:

1. izvod iz registra u kojem je upisan osnivač iz kojeg se vidi njegov pravni oblik i vrijeme kad je upisan u taj registar ili, ako je osnovan u zemlji gdje se ne upisuje u takav registar, valjane isprave o osnivanju javno ovjerene po propisima zemlje u kojoj osnivač ima registrirano sjedište iz kojeg su vidljivi njegov pravni oblik i vrijeme osnivanja;
2. odluka osnivača o osnivanju podružnice;
3. prijepis izjave o osnivanju, društvenog ugovora ili statuta osnivača, javno ovjerenih po propisima zemlje u kojoj osnivač ima registrirano sjedište;
4. javno ovjereno skraćeno posljednje godišnje izvješće osnivača.

Postojanje uzajamnosti u odnosu na mogućnost osnivanja podružnice od strane hrvatskih trgovačkih društava, ili trgovaca pojedinaca u stranoj zemlji, je opći uvjet, s time da se ova odredba ne primjenjuje na osnivača koji ima sjedište u zemlji članici Svjetske trgovinske organizacije. Osnivanje podružnice upisuje se u sudski registar trgovačkog suda.

Da bi strano poduzeće osnovalo trgovačko društvo u Republici Hrvatskoj društvo kćer mora pridonijeti registarskom sudu:

1. izvod iz registra stranog poduzeća iz kojeg se može vidjeti tko je osnivač toga poduzeća, njegov pravni oblik, vrijeme upisa, sjedišta, djelatnost te tko je ovlašten zastupnik;
2. skraćeno godišnje posljednje financijsko izvješće;
3. izjavu osnivača na području Republike Hrvatske da nema nepodmirenih dugova (sve prevedeno na hrvatski jezik od strane ovlaštenog tumača).

Osnivač trgovačkog društva u Republici Hrvatskoj može biti i strana fizička osoba u kojem slučaju nisu potrebni gornji dokumenti nego samo osobni dokumenti osnivača.

Za samo obavljanje prethodnih radnji za osnivanje i registraciju trgovačkog društva, nisu potrebne posebne radne ili poslovne dozvole (članak 85. Zakona o strancima).

U oba slučaja (kada je osnivač strano poduzeće ili strana fizička osoba), za registarski sud su potrebni sljedeći dokumenti:

- prijava;
- odluka o imenovanju direktora;
- izjava direktora da prihvaća imenovanje;
- ovjereni potpis ovlaštene osobe za zastupanje;

- izjava (ako je jedan osnivač) ili društveni ugovor (ako je više osnivača) o osnivanju društva, u kojoj se osim najvažnijih podataka kao što su naziv, sjedište tvrtke i sl., moraju navesti i djelatnosti poslovanja prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti;
- dokaz o uplati temeljnog kapitala
  - od 01.01.2004. primjenjuje se pravilo da za društvo s ograničenom odgovornošću minimalni propisani temeljni kapital iznosi 20.000 kuna, ili 2.676,98 EUR po srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan 03.09.2003. (do tada se primjenjuje odredba prema kojoj je najniži iznos temeljnog kapitala u valuti Republike Hrvatske izražena protuvrijednost od 5.000 DEM, ili 2.556,45 EUR);
  - od 01.01.2004. primjenjuje se pravilo prema kojem je za dioničko društvo najniži iznos temeljnog kapitala 200.000,00 kuna, ili 26.769,81 EUR po srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan 03.09.2003. (do tada se primjenjuje odredba prema kojoj je najniži iznos temeljnog kapitala u valuti Republike Hrvatske izražena protuvrijednost od 30.000 DEM, ili 15.338,75 EUR).

U dijelu koji se odnosi na specifične djelatnosti trgovačkih društava (banke, društva za osiguranje), postoje posebni propisi koji reguliraju postupak dobivanja posebnih dozvola, odnosno udovoljavanju posebnim uvjetima potrebnim za gospodarsko djelovanje takvih trgovačkih društava na teritoriju Republike Hrvatske.

Zakon o bankama propisuje kako strana banka može pružati bankovne i ostale financijske usluge na području Republike Hrvatske samo preko podružnice. Za dobivanje odobrenja za rad podružnica strane banke dužna je uz zahtjev priložiti Hrvatskoj narodnoj banci određene dokumente (članak 52. Zakona o bankama). Hrvatska narodna banka može zahtijevati da strana banka položi na području Republike Hrvatske određeni novčani iznos ili drugi vid osiguranja kao jamstvo za namiru obveza po poslovima zaključenim na području Republike Hrvatske.

Za osnivanje banke kćeri (subsidiary) strane banke ne postoje nikakva ograničenja u smislu slobode osnivanja i pružanja usluga na području Republike Hrvatske.

Odredbe koje se odnose na pravo započinjanja gospodarske djelatnosti sadržane su, osim u odredbama Zakona o trgovačkim društvima, primjerice i u odredbama Zakona o trgovini, Zakona o obrtu (članak 4-9.) i drugim propisima.

Postupak za dobivanje dozvole za obavljanje obrta kao samostalnog i trajnog obavljanja dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba sa svrhom postizanja dobiti, koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom, ili pružanjem usluga na tržištu, te od strane trgovačkih društava koja obavljaju jednu, ili više obrtničkih djelatnosti, ako to ne čine na industrijski način, uređen je odredbama Zakona o obrtu.

3.3.10.2. Institucionalni okvir

U dijelu koji se odnosi na članak 54. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kako je naprijed navedeno, početkom 2004. godine počinje se primjenjivati novi Zakon o strancima, iz područja nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova, te se u tom pravcu se očekuje daljnje stručno osposobljavanje državnih službenika u cilju pojednostavljenja postupka i olakšavanja primjene novih zakonskih propisa koji se odnose na zapošljavanje ključnog osoblja, što je detaljnije obrađeno u Poglavlju IV. "Administrativni kapacitet" NPPEU za 2004. godinu.

U dijelu koji se odnosi na osnivanje trgovačkih društava, nadležna tijela državne uprave: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, u dijelu koji se odnosi na Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o obrtu i Zakon o trgovini; Ministarstvo pravosuđa u svom dijelu nadležnosti; te trgovački sudovi kao sudovi nadležni za upis trgovačkih društava u sudski

registar; nastaviti će pratiti regulativu koja se odnosi na pravo poslovnog nastana u Europskoj uniji.

Potrebno je istaknuti da je u posljednje vrijeme, u dijelu koji se odnosi na ubrzanje postupka registracije trgovačkih društava, postignut vidan napredak.

Daljnje jačanje gore navedenih tijela državne uprave i drugih institucija, koje obuhvaća odgovarajuće stručno osposobljavanje službenika, te sagledavanje mogućnosti za eventualno daljnje unaprjeđenje i pojednostavljenje administrativnih postupaka potrebnih za započinjanje gospodarskih djelatnosti, predstavlja prioritet institucionalnog razvoja u 2004. godini.

Plan provedbe SSP-a

Obzirom na kontinuitet procesa usklađivanja našeg zakonodavstva s propisima Europske unije u cjelini, pa tako uključujući i područje prava poslovnog nastana, nadležna tijela državne uprave će tijekom 2004. godine pristupiti izradi:

- analize razlike između tretmana u pogledu poslovnog nastana društava kćeri trgovačkih društava u pravu RH i prava poslovnog nastana unutar Zajednice, te
- analize razlike između tretmana u pogledu poslovnog nastana društava kćeri stranih trgovačkih društava s poslovnim nastanom na teritoriju Republike Hrvatske i tretmana kojeg Zajednica daje društvima kćerima stranih trgovačkih društava s poslovnim nastanom na njenom teritoriju.

Mjera	Rok provedbe	Nositelji
Izraditi analizu razlike između tretmana u pogledu poslovnog nastana društava kćeri trgovačkih društava u RH i prava poslovnog nastana unutar Zajednice (čl. 49. SSP)	3/2004	MP MGRIP MFIN
Izraditi analizu razlike između tretmana u pogledu poslovnog nastana društava kćeri stranih trgovačkih društava s poslovnim nastanom na teritoriju RH i tretmana kojeg Zajednica daje društvima kćerima stranih trgovačkih društava s poslovnim nastanom na njenom teritoriju (čl. 49. SSP)	3/2004	MP MGRIP MFIN

Izradom ovih analiza biti će omogućeno potpunije sagledavanje stupnja usklađenosti našeg zakonodavstva s pravom Europske unije u pogledu prava poslovnog nastana društava kćeri trgovačkih društava.